

Т. КОЛГАН, О. КОЛГАН, Р. ПАДАЛКА
Формування національної та громадянської ідентичності
педагогічних працівників під час підвищення кваліфікації в
Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти

DOI 10.31865/2414-9292.24.2025.348402

УДК 316.347:159.922.4:37.091.12:005.963(477.62)

**ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ В ДОНЕЦЬКОМУ ОБЛАСНОМУ
ІНСТИТУТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

Тетяна Колган,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління та
адміністрування, проректор з навчальної роботи та економічних питань,
Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
м. Київ, Україна

ORCID ID 0000-0002-9276-3173

takolgan@ippo.dn.ua

Олена Колган,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри
української мови та літератури
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Дніпро, Україна

ORCID ID 0000-0002-2155-4155

ovkolgan@gmail.com

Руслана Падалка,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри
української мови та літератури
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Дніпро, Україна

ORCID ID 0000-0002-7359-3527

ruslana-padalka@i.ua

Анотація. У статті аналізується досвід формування і зміцнення національної та громадянської ідентичності педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Обґрунтовується актуальність цього процесу в умовах сучасних викликів, пов'язаних із зовнішньою агресією та необхідністю консолідації українського суспільства. Автори розглядають зміст, форми та методи освітньої роботи (зокрема, освітні програми підвищення кваліфікації, методичні заходи в міжтестастійний період (панельні дискусії, інструктивно-методичні семінари, семінари-практикуми, презентаційні сесії, Академію класного керівника та обласну творчу лабораторію), наукові та науково-практичні конференції тощо), визначають ключові педагогічні умови, що сприяють ефективній трансляції цінностей національної єдності, патріотизму та демократичної свідомості через професійну діяльність учителів.

Ключові слова: ідентичність; національна ідентичність; громадянська ідентичність; педагогічні працівники; підвищення кваліфікації; освітня програма підвищення кваліфікації; методичні заходи в міжтестастійний період.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Україна сьогодні переживає надзвичайно складний період свого історичного та державного розвитку. Питання єдності суспільства, збереження територіальної цілісності та ідентичності стоїть дуже гостро. Війна хоч і активізувала патріотичну позицію в переважної більшості українців, але це не означає, що українська ідентичність з'явиться в наших здобувачів освіти без зусиль з боку родини, громади, закладу освіти в цілому та педагогічних працівників зокрема.

Ще з прийняттям Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української та громадянської ідентичності» (2022 р.) система освіти була спрямована на виконання низки пріоритетних завдань відповідно до змінених запитів суспільства щодо виховання громадян країни. Зокрема, в цьому документі акцентується на військово-патріотичному вихованні учнівської молоді поряд з національно-патріотичним і громадянською освітою, що є компонентами державної політики у сфері утвердження української та громадянської ідентичності.

Як зазначено в Постанові Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2023 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках» (Про схвалення Стратегії, 2023), «Державна політика у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності спрямована на всі верстви населення України, вікові категорії, українців, які перебувають за кордоном, та враховує інтереси корінних народів і національних меншин (спільнот) України.

Стратегія реалізовується за такими пріоритетними напрямками: утвердження української національної та громадянської ідентичності; взаємопідтримка та співпраця щодо формування української національної та громадянської ідентичності між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства; формування системи кадрового забезпечення сфери утвердження української національної та громадянської ідентичності; сприяння розвитку інфраструктури у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (с. 5).

В умовах найскладнішого для України часу – повномасштабної війни – усе більшої актуальності набуває проблема формування національної та

громадянської ідентичності дітей і молоді, а відповідно й педагогічних працівників закладів освіти.

Основну роль у реалізації цих та інших завдань відіграватиме система освіти, зокрема система післядипломної педагогічної освіти, адже першочергова місія вчителя – виховувати патріотизм в учнів/учениць, формувати активну громадянську позицію, сприяти становленню основ життєвого й професійного самовизначення особистості, забезпечувати розвиток її життєвих компетентностей, готувати учнівську молодь до захисту своєї Батьківщини та дбати про збереження нашої національної ідентичності. Вирішення цих та інших завдань можливе завдяки організації якісної системи підвищення кваліфікації та надання якісних послуг педагогічним працівникам відповідно до сучасних запитів держави й суспільства.

Отже, стаття має високу актуальність, оскільки вона висвітлює проблему формування стійкої проукраїнської ідентичності педагогічних працівників у кризовому регіоні через систему підвищення кваліфікації, що є критично важливим для забезпечення національної стійкості та повоєнного відновлення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури дозволив визначити, що теоретичним підґрунтям проблеми дослідження є низка фундаментальних концепцій та напрямків:

- теоретичні основи національної та громадянської ідентичності висвітлено в працях В. Желанова (2022), І. Найдю (2022), А. Яблунівського (2023) та ін.;

- теоретичні підходи та етапи становлення громадянської ідентичності особистості детально проаналізовано в роботах О. Макарової (2020), І. Петровської (2019) та ін.;

- концептуальні засади підвищення кваліфікації педагогів обґрунтовано в працях В. Бикова (2006), Т. Биковського (2020), В. Олійника (2013), Л. Сергєєвої, О. Бондарчук, М. Скрипник, А. Молчанова й О. Філь (Сергєєва та ін., 2015) та ін.;

- упровадження системи тематичного підвищення кваліфікації для професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників закладів освіти висвітлено в працях В. Сидоренко (2021) та ін.

Проведений аналіз наукової та науково-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що проблема організації підвищення кваліфікації освітян для цілеспрямованого формування їхньої національної та громадянської

ідентичності як цілісний педагогічний феномен ще не була предметом окремого дослідження. Це визначає актуальність і мету нашої наукової розвідки.

Формулювання цілей статті. Метою статті є акцентування на шляхах формування національної громадянської ідентичності педагогічних працівників закладів освіти Донеччини під час підвищення кваліфікації в Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти.

Результати дослідження. На сьогодні формування стійкої української національної та громадянської ідентичності педагогічних працівників у Донецькій області є стратегічним імперативом у контексті військового конфлікту, гібридної війни та завдань реінтеграції територій.

Географічне розташування та події на території регіону роблять тему ідентичності критично важливою. Освітяни Донеччини є ключовими агентами для реінтеграції територій і населення, а також для виховання патріотизму та громадянської свідомості в дітей і молоді, що постраждали від конфлікту.

Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (далі – Інститут) виступає одним із ключових інституційних механізмів для систематичного, цілеспрямованого та системного оновлення світогляду, знань та професійних компетенцій учителів у цій сфері.

У серпні 2024 року Міністерство освіти і науки України затвердило новий професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (Професійний стандарт..., 2024), де зазначено, що вчитель спільно з батьками здобувачів освіти формує в учнів/учениць усвідомлення необхідності дотримуватися Конституції та законів України, захищати суверенітет і територіальну цілісність України, поважати людську гідність і права людини; особистим прикладом утворює повагу до суспільної моралі та цінностей, зокрема патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства тощо.

Отже, формування національної ідентичності учнівської молоді є одним із пріоритетних завдань системи освіти України, що має забезпечити виховання громадян, які здатні боротися за незалежність і збереження української ідентичності. У Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України (2022) було зазначено, що національно-патріотичне виховання спрямоване на формування в молоді «високої патріотичної свідомості, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського та конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової,

демократичної, соціальної держави» (Концепція національно-патріотичного виховання, 2022).

Особлива роль у цих умовах належить саме педагогам, які мають не тільки опанувати національними цінностями, але й активно передавати їх у виховному процесі. Саме вчителі є основними провідниками державних, національних та громадянських цінностей у закладі освіти і якість їх професійної підготовки, зокрема з питань ідентичності, прямо впливає на патріотичне виховання учнів.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що існує велика кількість визначень базових понять дослідження: «ідентичність», «національна ідентичність», «громадянська ідентичність». Зупинимось лише на тих, що, на нашу думку, є найточнішими в контексті теми та мети дослідження. У цьому плані нам імпонують думки вчених: Л. Нагорної, яка трактує термін «ідентичність» так: «у найширшому значенні ідентичність – це один із головних механізмів особистісного освоєння соціальної реальності, фундамент системи смислоутворення на основі індивідуального чи групового вибору» (Нагорна, 2011); В. Огнев'юка, котрий зазначає, що національна ідентичність є компонентом соціальної ідентичності, яка виникає в результаті порівняння своєї нації та культури з іншими (Журба, 2024); О. Шевченко, що акцентує на тому, що формування національної ідентичності відбувається протягом усього життя людини, із проходженням у своєму становленні низки фаз, які пов'язані з віковими етапами психічного розвитку людини (Журба, 2024); І. Найди, яка визначає громадянську ідентичність як ототожнення себе зі спільнотою громадян національно-державного утворення, феномен свідомого та активного громадянства, усвідомлення себе членом громадянського суспільства (Найда, 2022).

З огляду на вищезазначене, зауважимо, що одним із пріоритетних напрямів діяльності Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти є формування національної та громадянської ідентичності педагогічних працівників під час підвищення кваліфікації.

Формування національної та громадянської ідентичності педагогів під час підвищення кваліфікації є цілеспрямованим процесом, що відбувається через поглиблення знань про історію, культуру та цінності України, а також через розвиток навичок, необхідних для виховання патріотизму та відповідальності в учнів. Для досягнення цього використовують різні форми навчання: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна, на

робочому місці, на виробництві тощо, що дозволяють педагогам усвідомити свою приналежність до національної спільноти та держави.

Видами підвищення кваліфікації в Інституті є навчання педагогічних працівників за освітніми програмами підвищення кваліфікації, участь у методичних заходах у міжтестастійний період (семінари, тренінги, вебінари, майстер-класи, презентаційні сесії тощо), участь у роботі наукових, науково-практичних конференцій різного рівня тощо. Отже, Інститут надає широкий спектр послуг через заходи, спрямовані на формування національної та громадянської ідентичності педагогів.

Розглянемо деякі з видів підвищення кваліфікації в контексті тематики нашого дослідження.

Навчання за освітніми програмами підвищення кваліфікації.

Наприклад, у 2025 році розроблено та організовано навчання за 128 освітніми програмами підвищення кваліфікації.

З них 11 (8,6% від загальної кількості) повністю або частково (окремі змістові модулі) сприяють формуванню національної та громадянської ідентичності педагогічних працівників, зокрема: *«Дошкільна освіта: сучасні стратегії, цінності й пріоритети»* (працівники закладів дошкільної освіти); *«Шлях до змін: відповідальне лідерство»* (директори, керівники філій та заступники директорів з навчально-виховної роботи закладів загальної середньої освіти); *«Виховання XXI століття: виховний простір, інновації, практика»* (заступники директорів з виховної роботи); *«Формування етнокультурної компетентності учня Нової української школи»* (учителі української мови та літератури); *«Формування етнокультурної компетентності учня Нової української школи у процесі вивчення зарубіжної літератури»* (учителі зарубіжної літератури); *«Викладання правової та громадянської освіти через інтерактивну взаємодію учнів»* (учителі правознавства, громадянської освіти); *«Формування військово-патріотичної готовності учнівської молоді до захисту України»* (учителі предмета «Захист України»); *«Захист України: трансформація підходів до навчання та викладання»* (педагогічні працівники закладів освіти, які забезпечують викладання навчального предмета «Захист України»); *«Формування української національної та громадянської ідентичності в умовах закладу позашкільної освіти»* (керівники гуртків); *«Європейська інтеграція системи освіти України»* (усі категорії та спеціальності педагогічних працівників); *«Захист прав людини під час збройного*

конфлікту за міжнародним гуманітарним правом» (усі категорії та спеціальності педагогічних працівників).

Спільною метою цих освітніх програм є науково-методичний супровід професійного розвитку педагогів у їх підготовці до впровадження нового підходу організації національно-патріотичного виховання здобувачів освіти відповідно до сучасних запитів громадянського суспільства, державних установ та закладів освіти, систематизація їх готовності до дій в умовах викликів сьогодення крізь призму європейських демократичних цінностей, а також формування національної та громадянської ідентичності педагогічних працівників.

Отже, успішне впровадження оновлених програм підвищення кваліфікації дозволяє формувати новий тип педагога – свідомого громадянина та патріота, який здатен ефективно транслювати ці цінності учнівській молоді, зміцнюючи стійкість регіону.

Участь у методичних заходах у міжзатестаційний період. Упродовж січня-листопада 2025 року в Інституті для всіх категорій педагогічних працівників проведено 168 заходів, зокрема 20 із них (12% від загальної кількості) повністю або частково сприяють формуванню національної та громадянської ідентичності педагогічних працівників, зокрема:

- щомісячні тематичні панельні дискусії (*«Соборність: від Злуки до викликів сучасності», «АР Крим vs «острів Крим» (до Дня спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя)», «Національна ідентичність і європейські цінності: як знайти гармонію?», «Педагогіка партнерства: зміцнення громадянської стійкості в часи криз і соціальних змін», «Українська література як рушій національного відродження»;*

- інструктивно-методичні семінари (*«Формування української національної та громадянської ідентичності на Донеччині: погляд у майбутнє», «Інтеграція національно-патріотичного виховання та військового вишколу учнівської молоді – підґрунтя майбутнього захисту України»;*

- семінари-практикуми (*«Шляхи апгрейду методологічних підходів до формування української національної та громадянської ідентичності, оборонної свідомості молодого покоління», «Позашкілля у вимірі сучасної системи освіти: становлення громадянського суспільства та розвитку особистості в умовах змін»;*

- презентаційні сесії (*«Герої Крут та Герої ДАП: осмислення образу українського воїна у виховному наративі сучасності», «День Соборності – день,*

що єднає націю», «День пам'яті Героїв Небесної Сотні в сучасному виховному процесі», «Український добровільний рух – фундамент національного спротиву та формування оборонної свідомості молоді», «Виховні наративи Дня державності України», «День прапора та День Незалежності України – символи соборності української нації», «Захисники України. Історичний вимір і сьогодення», «Відзначення Покрова Пресвятої Богородиці, Дня українського козацтва і Дня захисників і захисниць України як засіб духовно-морального, громадянсько-патріотичного та військово-патріотичного виховання учнівської молоді»);

- заняття в Академії класного керівника з теми *«Класний колектив як основа формування української національної та громадянської ідентичності: методологічний аспект розбудови виховного простору»;*

- заняття в обласній творчій лабораторії *«Сучасні тренди в освіті: Кластер «Україна – Європа: інтеграція в дії».*

Спільною метою цих заходів є забезпечення інтегрованої готовності педагогічних працівників до виконання завдань державної політики в галузі утвердження національної та громадянської ідентичності шляхом поглиблення їхньої особистої національної самосвідомості, розвитку професійних компетентностей і формування стійкої громадянської позиції для ефективної трансляції цих цінностей учнівській молоді. Отже, формування ідентичності в педагогів є прямою проміжною метою методичних заходів, необхідною для досягнення кінцевої мети – формування ідентичності в учнів.

Участь в експериментальній діяльності та наукових, науково-практичних конференціях тощо. У співпраці з Інститутом у 2025 році завершується робота педагогів області з упровадження всеукраїнського дослідження проблем виховання *«Формування в учнівської та студентської молоді національної солідарності в умовах війни та повоєнного часу»*, у межах якого розроблено методики підтем формувального етапу експерименту дослідження, здійснено організаційно-педагогічну діяльність розробників тем щодо апробації методики в закладах освіти, які залучені до теми наукового дослідження.

Зазначимо, що найбільш значущим заходом щодо формування національної та громадянської ідентичності педагогічних працівників області стала проведена в жовтні 2025 року Всеукраїнська науково-практична конференція *«Ідентичність. Стійкість. Боротьба: проблеми національно-патріотичного виховання та ветеранського розвитку в умовах сучасних*

викликів», яка об'єднала понад 800 представників освітньої та наукової спільноти, ветеранських організацій, методичних установ та громадськості з багатьох регіонів України. Організаторами та співорганізаторами конференції виступили Міністерство освіти і науки України, Міністерство у справах ветеранів України, Донецька обласна державна адміністрація, департамент освіти і науки Донецької облдержадміністрації, управління з питань ветеранської політики Донецької облдержадміністрації, Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Національний університет водного господарства та природокористування (м. Рівне).

Наведена інформація свідчить про високий науковий рівень конференції, широкі міжвишівські зв'язки, посилення інтеграції науки і практики, взаємне збагачення різних наукових шкіл щодо посилення національної ідентичності та формування громадянської стійкості освітянської спільноти в умовах війни; визначення оптимальних моделей інтеграції ветеранського досвіду в систему національно-патріотичного виховання та шляхів формування ідентичності, стійкості й активної громадянської позиції під час воєнного стану та післявоєнного відновлення України.

Висновки з дослідження і перспективи розвідок у цьому напрямі.

Отже, система підвищення кваліфікації в Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти має планомірний і цілеспрямований характер. Заходи сприяють реалізації всіх дидактичних принципів навчання вчителів закладів освіти області під час підвищення кваліфікації, стимулюють викладачів Інституту до постійного оновлення змісту освітніх програм, збагачення освітнього процесу цікавими, актуальними темами змістових модулів; розробленням планів та проведенням методичних заходів у міжтестастійний період, залученням педагогічної спільноти області до експериментальної діяльності, участі в наукових та науково-практичних конференціях щодо формування національної та громадянської ідентичності учасників освітнього процесу. Перспективами подальших досліджень є опис практичної реалізації компетентнісного, системного, індивідуального, міждисциплінарного та інтегрального підходів під час організації підвищення кваліфікації щодо національної та громадянської ідентичності безпосередньо керівників закладів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Т. КОЛГАН, О. КОЛГАН, Р. ПАДАЛКА
Формування національної та громадянської ідентичності
педагогічних працівників під час підвищення кваліфікації в
Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти

1. Биков, В. Ю. (2006). Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 1(1). <https://doi.org/10.33407/itlt.v1i1.285>
2. Биковський, Т. В. (2020). Професійна підготовка педагогів системи позашкільної освіти як спосіб самоідентифікації особистості. *Національна ідентичність як проблема науки й освіти*. (с. 12–14) Інститут обдарованої дитини НАПН України. https://iod.gov.ua/content/events/56/naukovo-praktichna-konferenciya-nacionalna-identichnist-yak-problema-nauki-y-osviti_publications.pdf?1700229369.8142.
3. Желанова, В. В. & Матвієнко, О. В. (2022). Національно-культурна ідентичність особистості: сутність та структура. *Інноваційна педагогіка*. 49(1), 17–20. http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/49/part_1/3.pdf.
4. Журба, К., Бех, І., Бойко, С., Євтушок, В., Гаряча, С., Канішевська, Л., Кучинська, І., Кучинський, С., Лісовець, О., Нестайко, І., Павлова, Л., Рагозіна, В., Рейпольська, О., Сеньовська, Н., Толочко, С., Федоренко, С., Шкільна, І., & Ясько, В. (2024). *Утвердження української національної та громадянської ідентичності* (К. Журба, О. Рейпольська, Ред.) Компрінт.
5. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української та громадянської ідентичності» № 2834-IX (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>.
6. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>.
7. Макарова, О. П. (2020). Теоретичні підходи до вивчення громадянської ідентичності. *Габітус*, 20, 126–129. http://nbuv.gov.ua/UJRN/habit_2020_20_24.
8. Нагорна, Л. (2011). Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань. ІПЕНД ім. І. Ф. Кураса. <https://ipend.gov.ua/publication/nahorna-l-p-sotsiokulturna-identychnist-pastky-tsinnisnykh-rozmezhuvan/>
9. Найда, І. В. (2022). Громадянська ідентичність як складова державотворення в контексті аналізу державної стратегії національно-патріотичного виховання. *Вчені записки Тавр. нац. ун-ту ім. В. І. Вернадського. Серія «Публічне управління та адміністрування»*, 33(72), 31–35. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2022_33\(72\)_6_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2022_33(72)_6_7).
10. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»» № 1225 (2024). https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf.
11. Олійник, В. В. (2013). Відкрита післядипломна педагогічна освіта і дистанційне навчання в запитаннях і відповідях. «А.С.К».
12. Петровська, І. (2019). Етапи становлення громадянської ідентичності особистості. *Проблеми сучасної психології*, 44, 212–233. <https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/167859/167546>.
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2023 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках» № 1322 (2023). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text>
14. Сергєєва, Л. М., Бондарчук, О. І., Скрипник, М. І., Молчанова, А. О. & Філь, О. А. (2015). *Концептуальні засади психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти: на вибірці науково-педагогічних працівників* (Г. О. Козлакова, Ред.). ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти».
15. Сидоренко, В., Горошкова, Л., Єрмоленко, А., Грядуща, В. & Денисова А. (2021). *Improvement of modern advanced training models for CTE teachers in the context of sustainable*

Т. КОЛГАН, О. КОЛГАН, Р. ПАДАЛКА
Формування національної та громадянської ідентичності
педагогічних працівників під час підвищення кваліфікації в
Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти

development [Удосконалення сучасних моделей підвищення кваліфікації педагогів професійної освіти в умовах сталого розвитку] (В. В. Сидоренко, Ред). Poland: Bilostok.

16. Яблуновський, А. В. (2023). Українська національна ідентичність: особливості дослідження у вітчизняній науці. *Epistemological studies in philosophy, social and political sciences*, 6(2), 100–109. http://nbuv.gov.ua/UJRN/epstphsps_2023_6_2_13.

FORMATION OF NATIONAL AND CIVIC IDENTITY OF EDUCATIONAL WORKERS DURING PROFESSIONAL TRAINING AT THE DONETSK REGIONAL INSTITUTE OF POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION

Tetiana Kolgan,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management and Administration, Vice-
Rector for Academic Affairs and Economic Affairs,
Donetsk In-Service Teacher Training Institute
Kramatorsk–Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-9276-3173
takolgan@ippo.dn.ua

Olena Kolhan,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Rector's Assistant,
Associate Professor of the Department of Ukrainian Language and Literature,
SHEI "Donbas State Pedagogical University",
Dnipro, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-2155-4155
ovkolgan@gmail.com

Ruslana Padalka,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Ukrainian Language and Literature,
SHEI "Donbas State Pedagogical University",
Dnipro, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-7359-3527
ruslana-padalka@i.ua

Abstract. Ukraine is going through an extremely difficult period, where the issue of the unity of society, the preservation of identity and territorial integrity is more acute than ever. The full-scale war has intensified the patriotic position, but the formation of identity in schoolchildren is impossible without targeted efforts on the part of educational institutions and, especially, teachers, whose primary mission is to educate patriotism, form an active civic position and prepare young people to defend the Motherland. Therefore, ensuring national stability and post-war reconstruction of Ukraine critically depends on the quality of the system of advanced training, which should provide teachers

with appropriate services for the formation of a stable pro-Ukrainian identity in accordance with the modern demands of the state and society.

The conducted analysis of scientific literature allowed us to determine that the theoretical basis of the research problem is a number of studies, in particular, the theoretical foundations of national and civic identity (V. Zhelanov, I. Naida, A. Yablunovsky), approaches to the formation of civic identity (O. Makarova, I. Petrovska) and conceptual principles of advanced training of teachers (V. Bykov, V. Oliynyk, L. Sergeeva, etc.), including the introduction of a system of thematic advanced training (V. Sydorenko, Ya. Shven). However, despite the presence of these fundamental developments, the problem of organizing advanced training of pedagogical workers for the purposeful formation of their national and civic identity as a holistic pedagogical phenomenon has not yet been the subject of a separate pedagogical study. This determines the relevance and purpose of our scientific investigation.

The article analyzes the experience of the Donetsk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education in the formation and strengthening of the national and civic identity of teachers in the system of advanced training. The relevance of this process is substantiated in the context of modern challenges associated with external aggression and the need to consolidate Ukrainian society, especially given the strategic role of teachers in the Donetsk region as key agents in educating students' patriotism. The authors consider the content, forms and methods of educational work (in particular, educational programs for advanced training, methodological activities in the inter-certification period (panel discussions, instructional and methodological seminars, seminars-workshops, presentation sessions, the Academy of the Class Teacher and the Regional Creative Laboratory), scientific and scientific-practical conferences, etc.) and identify key pedagogical conditions that contribute to the effective transmission of the values of national unity, patriotism and democratic consciousness through the professional activities of teachers.

The authors also identify prospects for further research in this area, in particular, in describing the practical implementation of competency-based, systemic, and integrated approaches in organizing advanced training directly for heads of educational institutions.

Keywords: identity; national identity; civic identity; teaching staff; advanced training; educational program of advanced training; methodological measures in the inter-certification period.

REFERENCES

1. Bykov, V. Yu. (2006). Teoretyko-metodolohichni zasady modeliuвання navchalnoho seredovyshcha suchasnykh pedahohichnykh system [Theoretical and methodological principles of modeling the learning environment of modern pedagogical systems]. *Inform. tekhnolohii i zasoby navchannia*, 1(1). <https://doi.org/10.33407/itlt.v1i1.285> [in Ukrainian].
2. Bykovskiy, T. V., (2020). Profesiina pidhotovka pedahohiv systemy pozashkilnoi osvity yak sposib samoidentyfikatsii osobystosti [Professional training of teachers of the out-of-school education system as a way of self-identification of the individual]. *Natsionalna identychnist yak problema nauky y osvity*. (12–14pp.) Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy. https://iod.gov.ua/content/events/56/naukovo-praktichna-konferenciya-nacionalna-identychnist-yak-problema-nauki-y-osviti_publications.pdf?1700229369.8142 [in Ukrainian].
3. Zhelanova, V. V. & Matviienko, O. V. (2022). Natsionalno-kulturna identychnist osobystosti: sutnist ta struktura [National and cultural identity of the personality: essence and structure]. *Innovatsiina pedahohika*, 49(1), 17–20. http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/49/part_1/3.pdf [in Ukrainian].
4. Zhurba, K., Bekh, I., Boiko, S., Yevtushok, V., Hariacha, S., Kanishevskaya, L., Kuchynska, I., Kuchynskiy, S., Lisovets, O., Nestaiko, I., Pavlova, L., Rahozina, V., Reipolska, O., Senovska, N., Tolochko, S., Fedorenko, S., Shkilna, I., ... Yasko, V. (2024). *Utverdzhennia*

ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti [Affirmation of Ukrainian national and civic identity] (K. Zhurba & O. Reipolska, Eds.) Komprint. [in Ukrainian].

5. Zakonu Ukrainy “Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi ta hromadianskoi identychnosti” [On the basic principles of state policy in the field of strengthening Ukrainian and civic identity] № 2834-IX (2022). (Ukraina).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> [in Ukrainian].

6. *Kontseptsiiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy* [The concept of national-patriotic education in the education system of Ukraine] (2022).
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text> [in Ukrainian].

7. Makarova, O. P. (2020). Teoretychni pidkhody do vyvchennia hromadianskoi identychnosti [Theoretical approaches to the study of civic identity]. *Habitus*, 20, 126–129.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/habit_2020_20_24 [in Ukrainian].

8. Nahorna, L. (2011). *Sotsiokulturna identychnist: pastky tsinnisnykh rozmezhuvan* [Sociocultural identity: the traps of value distinctions]. Kyiv. IPIEND im. I. F. Kurasa.
<https://ipiend.gov.ua/publication/nahorna-l-p-sotsiokulturna-identychnist-pastky-tsinnisnykh-rozmezhuvan/> [in Ukrainian].

9. Naida, I. V. (2022). Hromadianska identychnist yak skladova derzhavotvorennia v konteksti analizu derzhavnoi stratehii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia [Civic identity as a component of state formation in the context of the analysis of the state strategy of national-patriotic education]. *Vcheni zapysky Tavr. nats. un-tu im. V. I. Vernadskoho. Seriia “Publichne upravlinnia ta administruvannia”*, 33(72), 31–35. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2022_33\(72\)_6_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2022_33(72)_6_7) [in Ukrainian].

10. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu “Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity” [On the approval of the professional standard “Teacher of a general secondary education institution”] № 1225 (2024).
https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf [in Ukrainian].

11. Oliynyk, V. V. (2013). *Vidkryta pisliadyplomna pedahohichna osvita i dystantsiine navchannia v zapytanniakh i vidpovidiakh* [Open postgraduate pedagogical education and distance learning in questions and answers]. “A.S.K” [in Ukrainian].

12. Petrovska, I. (2019). Etapy stanovlennia hromadianskoi identychnosti osobystosti [Stages of formation of a person's civic identity]. *Problemy suchasnoi psykholohii*, 44, 212–233 [in Ukrainian].

13. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro skhvalennia Stratehii utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti na period do 2023 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2023-2025 rokakh” [On approval of the Strategy for Strengthening Ukrainian National and Civic Identity for the period until 2023 and approval of the operational plan of measures for its implementation in 2023-2025] № 1322 (2023).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

14. Serheieva, L. M., Bondarchuk, O. I., Skrypyk, M. I., Molchanova, A. O. & Fil, O. A. (2015). *Kontseptualni zasady psykholoho-pedahohichnoi pidhotovky konkurentozdatnoho fakhivtsia v umovakh pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity: na vybirti naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv* [Conceptual principles of psychological and pedagogical training of a competitive specialist in the conditions of postgraduate pedagogical education: on a sample of scientific and pedagogical workers] (H. O. Kozlakova, Eds.). DVNZ “Un-t menedzh. osvity” [in Ukrainian].

15. Sydorenko, V., Horoshkova, L., Yermolenko, A., Hriadushcha, V. & Denysova, A. (2021). Improvement of modern advanced training models for CTE teachers in the context of

Т. КОЛГАН, О. КОЛГАН, Р. ПАДАЛКА
Формування національної та громадянської ідентичності
педагогічних працівників під час підвищення кваліфікації в
Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти

sustainable development. [Udoskonalennia suchasnykh modelei pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohiv profesiinoi osvity v umovakh staloho rozvytku: kolektyvna monohrafiia: elektronne vydannia] (V. V. Sydorenko, Eds.). Poland: Bilostok [in English]

16. Yablunovskyi, A. V. (2023). Ukrainska natsionalna identychnist: osoblyvosti doslidzhennia u vitchyzniani nautsi [Ukrainian national identity: features of research in domestic science]. *Epistemological studies in philosophy, social and political sciences*, 6(2), 100–109. http://nbuv.gov.ua/UJRN/epstphsps_2023_6_2_13 [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції
03.10.2025 р.